

RAPPORT 2011

HALVVÄGSSTÖD

APRIL 2011
SOCIAL- OCH MILJÖAVDELNINGEN
SOCIALVÅRDSBYRÅN

RAPPORT 2011

HALVVÄGSSTÖD

Till landskapsregeringen

Arbetsgruppens uppdrag

Landskapsregeringen tillsatte den 23.10.2010 en kommitté för att utreda behovet av halvvägsstöd, alternativt halvvägshem och att komma med förslag till stödåtgärder för

- 1) missbrukare som återvänder färdigtbehandlade från behandlingshem,
- 2) fångar som friskrivs från fängelser.

Arbetsgruppen gjorde en enkel kartläggning av målgruppen genom att fråga kommunernas socialsekreterare och brottspåföljdsverket. Arbetsgruppen noterade problem som målgruppen upplever. Arbetsgruppen kartlade den verksamhet som finns för att underlätta för före detta missbrukare och fångar som återvänder till Åland. Kommittén föreslår i denna rapport en modell för halvvägsstöd på Åland anpassad för våra målgrupper och dagens samhälle.

Arbetsgruppens sammansättning

Kommittén fick följande sammansättning:

Birgitte Wahlsten, verksamhetsledare, Alkohol- och drogmottagningen, Mariehamns stad.

Yvonne Dugin, socialarbetare, Brottspåföljdsverket.

Pia Enros, socialarbetare, Mariehamns stad.

Ingemar Johansson, styrelsemedlem, Socialmissionen på Åland r.f.

Synnöve Jordas, socialinspektör, Social- och miljöavdelningen.

Gruppen hörde sakkunniga, experter och gjorde studiebesök. De uppbar sammanträdesarvode enligt landskapets kommittéreglemente 2 §, utgifterna belastar moment 45.10.01.

Gruppen kallades samman till 8 möten under år 2010 och 2011. Två (2) medlemmar gjorde ett studiebesök den 2.3.2011 till BASTA! i Nykvarn i

Sverige och en medlem gjorde den 15.3.2011 ett studiebesök till Malax, Pixneklinken med halvvägshem och Tolvishemmet.

Sakkunniga som har hörts under arbetets gång är Robert Jansson verksamhetsledare för Emmaus, Anders Andersson vid Emmaus byggreturen och Casper Wrede vid AMS.

Kommittén har slutfört sitt uppdrag och överlämnar härmed till landskapsregeringen sin rapport med förslag till åtgärder.

Kommittén för halvvägsstöd, Mariehamn den 26 april 2011

Behov av halvvägsstöd

Arbetsgruppen påbörjade sitt arbete under senhösten 2010 med att kartlägga behovet av halvvägsstöd / halvvägshem. Kommunerna på Åland fick en förfrågan om behovet som det är idag.

Utfrågningen gav följande resultat:

Åländska klienter som enligt uppgift kommit hem från behandlingshem eller fångar som antjänat sitt fängelsestraff år 2010:

Mariehamn: 10 st som kommit hem från behandlingshem, antal fångar som antjänat sitt fängelsestraff är oklart

Landsbygden: Totalt ca 12-14 st

Klienterna är i behov av bostad, arbete, vänner och fritidssysselsättning. Nedan gör arbetsgruppen ett försök med att ringa in de stötestenar som målgruppen möter då de skall återanpassa sig till samhället utanför behandlingshem / fängelse.

På Åland avtjänar 25-30 personer per år fängelsestraff, detta enligt fogdens uppgifter. Alla har dock inte behov av halvvägsstöd, som framgår av uppgifterna ovan. Brottpåföljdverkets representant beskriver övervakningsklienten som en man med alkoholproblem, men det är sällan fråga om en ungdom. Klienten har oftast en bostad. De går via arbetsprövning till Emmaus byggretur och målet är en arbetsplats på fria arbetsmarknaden. Behovet av en arbetsplats är oftast vanligare än behovet av en bostad.

Behov av en stödperson finns, en som engagerar sig i en klient redan i fängelset/behandlingshemmet och som fungerar som kontaktperson på Åland efter avtjänat fängelsestraff eller behandlingshemsvistelse. Kontaktpersonen har en viktig roll att gå med klienten som stöd till arbetsförmedlingen m.m. Det bör även vara rätt person för rätt klient. Professionell hållning är mycket viktig i förhållande till denna målgrupp.

Dagens ungdomsslotsverksamhet går ut på att hjälpa unga under 25 år med att söka praktikplats, arbetsplats och samarbeta med AMS.

Vuxna som kommer hem från fängelse eller behandlingshem behöver liknande hjälp med vård, eftervård, att söka arbete, fylla i blanketter och en meningsfull fritidssysselsättning. Lotsfunktion för vuxna kan det även finnas behov av bland invandrare med främmande modersmål. Den gruppen har också svårigheter med ovanstående frågor.

Bostadssituationen för målgruppen

Bostadssituationen för missbrukare är bra på Åland. Bostadslösa känner man inte till, men några fall finns där missbrukaren inte har egen bostad och bor i andras bostäder. En del har svårt att hitta ett boende på grund av att de på ett eller annat sätt gjort sig omöjliga på bostadsmarknaden. År 2013 planeras ett servicehus för missbrukare, det gäller de "svåra" fallen.

Arbetsgruppen har varit i kontakt med en hyresvärd per telefon, som har hyrt ut lägenheter till målgruppen. Det har gått bra för det mesta, men det har hänt att han fått renovera efter någon hyresgäst. Arbetsgivare som anställt personer tillhörande målgruppen menar att det oftast fungerar bra.

Problemet är större vad avser sysselsättning och att få ett riktigt arbete.

Behandlingshem har ofta egna utslussningslägenheter som används för hemvändande klienter. Arbetsgruppen konstaterar att det främst är fråga om en kontaktperson för hemvändande klienter som är behovet. Gruppen diskuterar ungdomslotsverksamheten som en modell för stödpersonsverksamheten.

Målgruppens arbetssituation

Arbetsgruppen träffade verksamhetsledare Robert Jansson som informerade om Emmaus olika enheter. Emmaus har följande sysselsättnings- och annan verksamhet:

- 1) Emmaus på Köpmansgatan, 5 anställda + 5 sysselsättningsstödsanställda.
- 2) Norrböle byggreturen, 4 anställda men utrymme finns för 17 anställda.
- 3) Ungdomslotsar (socialfondsprojekt till sommaren 2012).

Verksamhetens syfte är återanvändning och återvinning av byggnadsmaterial. Byggreturen river ner och tar tillvara material som de säljer, det ingår också en del möbelförsäljning. De erbjuder sysselsättning till funktionshindrade, svårplacerade, långtidsarbetslösa, samhällstjänstgörare. Målgruppen erbjuds ett riktigt jobb. Emmaus har ett sunt miljötankande och ger även bistånd till behövande organisationer.

Sysselsättningsstöd beviljas idag för 2 år, men kan överskridas om det finns särskilda orsaker till att ett annat arbete inte kan erhållas. Karensen är 6 månader.

Kommunen anställer och AMS betalar stöd, kommunens del ökar från 25 % till 75 % med tiden. Emmausrepresentanter nämner även följande sysselsättning för arbetskraft som har svårt att hitta sin plats i arbetslivet:

Fixtjänst för psykiskt funktionshindrade.

Integration.ax placerar klienter på Emmaus.

Yrkesakademin har kurser motsvarande s.k. Korsnäskurser

Läroavtalsutbildning är svårt för Emmaus, men ett alternativ.

Emmaus kunde ta emot flera men det är kommunens resurser och regler som sätter gränser. Verksamheten torde vara samhällsekonomiskt lönsam och en analys över lönsamheten kunde visa fördelarna och vinsten med Emmaus-arbetsplatser. Vad vinner samhället på att ha arbete till målgruppen?

Behov av en kontaktperson finns som har hand om samarbetet med kommunerna och AMS, samt eventuella andra aktörer som hjälper både klienter och myndigheter med sakkunskap.

Det behövs ett program att erbjuda dem som ska åka hem från fängelse eller behandlingshem. Målgruppen får då information om de möjligheter som finns, och hur de kommer in i ett program som leder till bostad, arbete och öppenvård.

Kompanjon 24 enligt Syd-Europeisk modell med arbete, bostad och gemensam fritid har diskuterats och utretts som verksamhet på Åland för en given målgrupp.

Utredning av befintlig verksamhet gjordes genom att träffa representanter för AMS, ungdomslots, Emmaus och Katapults service.

Studieresa till Basta!

Information om studieresan till Basta! nära Södertälje har sänts ut till den parlamentariska gruppen och operativa referensgruppen. Förutom dessa grupper fick följande enheter information om studieresan: Robert Jansson/Emmaus och Anders Andersson/byggreturen, likaså Fix-tjänst och AMS. Basta-projektet är självförsörjande. Hemkommunen betalar 900 kronor / dygn för klient under ett års tid, men ej utkomststöd. Klienten är efter det året en del av Basta!-projektet. Klienten bor och arbetar i Basta! Klienten/den anställda kan även bo utanför Basta-området men arbeta vid Basta-företaget. Möjligheten att bo kvar på Basta när man börjar arbeta utanför Basta-området finns också för målgruppen. Se bilaga!

Studiebesök till Pixnekliniens halv vägshem och Tolvishemmet

En av arbetsgruppens medlemmar besökte Pixnekliniens halv vägshem, som ligger ett stenkast från kliniken i två egnahemshus och har plats för totalt 8 färdigbehandlade klienter. De flyttar in i hemmet för att småningom klara vardagen på en egen hand. Klienterna på halv vägshemmet söker efter hand studieplats, arbetsplats eller börjar på annat sätt förbereda sig för livet utanför behandlingshemmet utan alkohol/narkotika. Det är en utmaning att åka hem till Åland och hitta ett nytt sammanhang och ett arbete som för klienten framåt i karriären. Målet är en arbetsplats på den öppna arbetsmarknaden. När klienten är färdigbehandlad vore en kontaktperson som åker med från behandlingshemmet till Åland det bästa stödet. Kontaktpersonen kunde ge stöd, till att etablera kontakt med alkohol- och drog mottagningen i Mariehamn och AMS eller motsvarande service, åt den som flyttar hem efter en behandlingsperiod. Pixnekliniens arrangerar för närvarande eftervård på Åland 1 gång per månad året om. Förslagsvis kunde en lots underlätta för de återvändande klienterna med att förverkliga sin rehabiliteringsplan på Åland. Det är väldigt viktigt inför framtiden att de nyktra narkomanerna och de nyktra alkoholisterna får tillgång till ett riktigt arbete då de är färdigt behandlade. Gruppen föreslår att Emmaus och byggreturen som har en välfungerande sysselsättningsverksamhet utvecklar sin verksamhet och eventuellt låter sig inspireras av Basta, det kooperativa företaget i Nykvarn.

Det finns förbättringar att vänta på sysselsättningsområdet, men i vissa fall verkar lagstiftningen för sysselsättningsstöd sätta hinder i vägen, därför föreslår gruppen att den åländska lagstiftningen ses över.

Enligt den statistik och information som gruppen tagit del av så konstateras att det inte finns behov av ett halv vägshus på Åland. På Åland finns en hel del resurser, men problemet är att de inte är samordnade på ett effektivt sätt. En deltidsanställd lots kunde hjälpa vår målgrupp.

Arbetsgruppens förslag

En resurs i form av en **vuxenlots** som stödjer personer över 25 år, som till exempel återvänder från fängelse eller behandlingshem, men också unga vuxna i behov av stöd, samt nyinflyttade med annan etnisk bakgrund, som en förebyggande åtgärd.

Lotsens uppgift:

- samordna resurser för målgrupperna
- utarbeta en broschyr med information och råd om vad som finns att tillgå, till exempel: AMS- arbetssökarkurs, stöd i arbetet, Ålands läroavtalscenter med praktikplatser genom läroavtal, Emmaus, Byggreturen, Folkhälsans olika stödinsatser, missbrukarvården, Socialmission, AA-grupper, föreningar, sysselsättning m.m.
- sammankalla till nätverksmöten mellan olika enheter enligt behov för att hjälpa klienten, kalla samman klientens nätverk, tredje sektorn m.m.
- enskilt stöd för integrering i samhället. Kontakt med klient etableras redan innan inskrivning/utskrivning från fängelse eller behandlingshem för information och planering. Samtycke av klienten begärs gällande kontakter och samarbete med andra myndigheter. Kontakt med socialarbetare i fängelset etableras. Lotsen ser till att information och broschyr finns på fängelset och på behandlingshemmen.
- hjälp till självhjälp

BILAGA

Studiebesök till BASTA ! den 2 mars 2011

"Basta kooperativ, ideell förening som bedriver näring"

Det är namnet som patenterades hösten 1994 då organisationen öppnade sina lokaler i sörmländska Nykvarn. Målet i stort, har alltid varit att rehabilitera människor som under långa tider varit borta från arbetsmarknaden p.g.a missbrukarproblem och/eller kriminalitet. Företagets policy är att erbjuda hjälp till självhjälp. Det finns inga terapeuter eller annan vårdpersonal så det ställs hårda krav på att klienten själv, med hjälp och stöd från sina arbetskamrater, tar ansvar för arbete och fritid.

Bastas ideer om rehabilitering genom företagande har visat sig vara hållbara och idag har företaget expanderat och utvecklats till en koncern med Basta i Nykvarn som moderföretag. 2003 startades ett företag med samma grundläggande inriktning, då hade verksamheten i Nykvarn framgångsrikt skött sitt företag i över 10 års tid, med namnet Basta väst AB i Borås kommun. Det senaste tillskottet till Basta-gruppen var HVB-hemmet Ragnhildsborg i Södertälje som tillkom 2008. De arbetar med klienter med psykisk ohälsa i kombination med missbruk.

YES

Vägen till arbete underlättas om det finns en godkänd och relevant yrkesutbildning att presentera för möjliga arbetsgivare. Utifrån detta startade Basta år 2001 en speciell Yrkes- och Entreprenörutbildning; YES.

Till YES söker sig både unga "drop outs " och vuxna som av olika orsaker hamnat utanför arbetsmarknaden. Utbildningen har visat sig fungera exceptionellt bra. Konceptet är att blanda olika åldrar. Att utbildningen är ettårig med halva tiden inriktning på yrkespraktik och den andra halvan yrkesteori och modern samhällskunskap. Många går efter genomförd utbildning vidare i arbete eller fortsatta studier.

Rehabiliteringen i korthet

Klienten kommer till Basta som lärling vilket varar i ett år. Lärlingstiden börjar med en provotid på tre månader för att båda parter ska hinna känna efter om satsningen på Basta känns ärlig och passar just för den enskilda personen. Basta tar endast betalt för det första året och det kostar 900 SEK/dygn för klientens hemorts myndighet. Efter lärlingsåret finns det möjlighet att stanna kvar vilket då båda parter tar ett gemensamt beslut om. Klienten bidrar då som medarbetare genom arbete till försörjningen av sitt eget uppehälle på Basta.

Bastagruppens olika verksamheter

-Basta Underhåll AB

Sedan 2002 har Basta tagit hand om park- och underhållsskötsel och de har kunder inom både det offentliga och det privata.

-Basta Klottersanering

Basta Klottersanering har välutbildad personal, högklassig utrustning och med produkter från Trion Tensid som är biologiskt nedbrytbara och godkända av Miljö- och Hälsovårdsmyndigheterna.

-Basta Basjkir

Basta Basjkir är ett stall som bedriver verksamhet med ryska Basjkirhästar. Det innebär allt från uppfödning till turridding, ridläger samt ponnyridning vid utomhusevenemang.

-Basta Hundpensionat

Basta Hundpensionat håller hög klass och vid en besiktning utförd av svenska Kennelklubben fick pensionatet högsta betyg både för den fysiska miljön och för omvårdnaden av de fyrbenta gästerna.

Inspiration Utveckling Föreläsningar

Basta är föregångare när det gäller att hitta innovativa vägar till arbetsmarknaden för människor som tidigare varit långt från arbete. Detta har uppmärksammats både av det privata och offentliga. Då Basta har byggt upp sin verksamhet har kontakten med den offentliga sektorn utvecklats och de kan därför bidra med utvecklingen av nya samarbetsformer. Basta har många års erfarenhet av arbete med ungdomar och vuxna i att nå sina mål oberoende av tidigare bakgrund. De berättar mer än gärna om sin verksamhet med inbjudan till seminarier, studiebesök eller föreläsningar. Och i kombination med egen konferens kan de ordna föreläsningar om Basta.

Litteratur

Vi fick en sammanfattning av rapport om socioekonomiska bokslut, socialstyrelsens underlag för experter som heter "Socialt företagande" om den sociala ekonomins dynamik, exemplet Basta Arbetskooperativ. Ytterligare skriften "Ett bättre liv är möjligt" om empowerment och social mobilisering av Alec Carlberg.

Basta har egna broschyrer där de på ett enkelt sätt redogör för sin verksamhet, arbetsplatser, regler, ekonomi och rehabiliteringsfilosofi.

Litteraturen finnas att låna från socialvårdsbyrån vid landskapsregeringen.